

עולת שבת בישבתו

חג השבועות

מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

עולת שבת בשבתו

תוכן ענינים

עלי מועד

פן תשכח יום אשר עמדת בחרב

ניצוצי אור

שבועות – לשון רבים / התורה היא למעלה מן הזמן / לקבוע הדברים בלבו גם למחר / בלי הכנה למתן תורה מזה והעיל הפסח / מחילת עוונות משפיע שמחה / שלא יתבטל במציאות / תורה ותפלה

ילמדנו רבינו

"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן"

לבנת הספיר

עולם הבא של ה'קרקעפיל פשטיל' / "מתוקים מדבש ונופת צופים" / כתיבה ושרטוט / יום טוב שני של גליות / צלותהון בכך מתקבל והניא בעותא / ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני

הלכה ומנהג

תיקון ליל שבועות

דעה חכמה לנפשך

"זמן מתן תורתנו"

מילין שפירין

מתי חל ה"אראציטי" של דוד המלך

בענינא דיומא

חג הביכורים

יומא דהילולא

רבינו ישראל בעל שם טוב ז"ע / הרבנית הצדיקת רחל פערל הי"ד / הרבנית הצדיקת טאבא חוה ז"ל

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש

מכון לה"ל ולהפיץ ספרי רבותינו הקדושים

Published By:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

T: 347.408.5208

F: 718.504.3526

W: www.minkatch.org

E: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2020 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

רובי המאמרים הופיעו

ב"ליליני" 'חדש בחדש'

שיצאו לאור על-ידי:

אחור חסידי מונקאטש

עמוד ונגאפיק

אלעזר בראדי

929.301.6149

עולת המועד

פן תשכח יום אשר עמדת בחרב

יודע מפי ספרים וסופרים - שכל נשמות ישראל, השתתפו במעמד הר סיני. ראינו את הקולות ואת הלפידים, שמענו את קול השופר החזק מאוד. את המאמר "אנכי הוי"ה אלקיך" האזנו מפי הגבורה, וכולנו פחדנו ונרתענו מאחרינו. אבל, במשך הזמן וקורות העתים, נראה כאילו נשכח המעמד מלבנו ושכלינו. הרגש עמוק זה נמחק מנשמותינו, וכאילו לא היה. מי נרתע כהיום לאחוריו, מי מתירא ומפחד, מי זוכר עדיין אותו הקולות - כאילו בטל ועבר לגמרי.

אך, בדיני התורה מצינו הלכה שדבר שנתערב ובטל, אם הוסיפו על-זה תוספת בכמות או באיכות, הרי זה חוזר ומתעורר. "מצא מין את מינו וניעור". הדבר דומה לאיש אשר ייעור משנתו. דין זה פועל גם לטובתנו בחג השבועות. אף שכבר בטל ונשכח מלבנו ונשמתנו מעמד הר סיני וכל אשר ראינו ושמענו שם, ושוב אין אנו מתפעלים ממנו, הרי בכוא חג מתן תורתנו, אנו מאזינים לקריאת עשרת הדברות - הוספה על אותו קריאה ששמענו מלפני אלפי שנים, ואמרין ביה "מצא מין את מינו וניעור". שוב נתעוררת נפש האלקית השוכנת בלב יהודי להתעורר משנתה, שוב מתפעלים מאותן קולות ולפידים. עוד הפעם מקבלים כל עניני מעמד הר סיני ממש.

בהתבונן האדם לזאת, וידמה לנפשו שאילו היו אומרים לו: בוא, יכולים לזכות עכשיו למעמד הר סיני האמיתי. ברגע זה אפשר לשמוע מפי הגבורה

"אנכי הוי"ה אלקיך", לב מי לא יחרד בפחד ובמורא. מי לא ישמח במתן גורלו שזוכה לזה. הרי בודאי יחזור בתשובה שלימה על כל מעשיו הרעים, יכין עצמו בקדושה וטהרה בכל מה שאפשר. וכי דבר קטן הוא? להיות נוכח במעמד הר סיני! אבל לאמיתו אין לו לחשוב כעל דבר לא מציאותי: "אילו היו אומרים לי". "אילו הייתי שם". "אולי ראיתי". ידע שכן הוא באמת! בכל שבועות, טרם קבלת התורה, אומרים לו "יכול אתה לזכות כעת שתתעורר וזכרוןך והרגישך". "אפשר לך לחיות שנית את מעמד ההוא. שוב תפעם לבך כמאז". איזה גבר לא יתרשם מזה.

זאת ועוד. ביחד עם עצם נתינת התורה - שחוזר וניעור, זוכים גם לקבל כל השפעות שניתנו לישראל בהר סיני. אין המדובר להשפעות גשמיות גרידא - בני חיי מזוני רויחא. ביום גדול זה, מקבלים מתנה בעל ערך יותר מדברים חומריים. הקב"ה נותן מתנה לישראל בשבועות - שי אשר כמעט אי-אפשר לחיות בלעדו. מתנה אשר יכולים לקבל רק ביום זה.

כי אמרו חז"ל בזוהר הקדוש (ח"ג קצב, א) שבשעה שסירבו אומות-העולם לקבל את התורה, ביקשו והתחננו שהקב"ה יתן התורה לישראל. וכשוחד, לוודא שישראל יקבלו את התורה, נתרצו הגויים ליתן מתנות לישראל, עיי"ש. מה הן אותן המתנות שנתן הס"ם לישראל? מבאר הגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע, שהם נשמות ישראל קדושות שהיו חבושים בין האומות, שבשעת מתן תורה השיבום לישראל. כגון רות, שהיתה נשמה גדולה שממנה יצא משיח, וכן נשמת משיח צדקנו.

ובכן, בבוא חג השבועות, בעת מתן תורה גם לנו נתן הס"מ מתנות. מה הן המתנות. בדיוק אותן המתנות שקיבלו ישראל במדבר סיני. את נפשות ישראל הקדושות השבויות בידו! לא רק נשמת משיח מחובש בשבי, אלא גם נפשנו נתון בשבי. מי לא יודע מרת נפשו, אשר נשמתו ורוחו נשבה ביד האומות. אין הוא בעל-הבית עליהם, כי לא ברשותו הם. ומי יתגבר על האומות, להוציא ממסגר את נפשו. הרי המצב נראה כה אבוד, כה הרוס, כה סופי שאין לשנותו. אמנם בזמן מתן תורתנו נותנים לנו נשמותינו חזרה במתנה. ויתעורר האדם לזה, שאם לא יושיט ידו לקבל את נשמתו ביום זה, מי יודע כמה זמן יעבור עד ששוב יזכה לרגע זה. מה כוחנו כי נייחל למתן תורה של שנה הבאה. אם לא עכשיו אימתי.

מקורות: שער יששכר מאמר חג הבכורים אות סו. דרשת כ"ק רבינו שליט"א לפני אקדמות תשנ"ז.

ניצוצי אור

זמן מוגבל, כיון שהוא רק יום אחד, הנה בשנה אחת יחול ביום א' ולשנה אחרת ביום ב' וכיוצא, בלי זמן קבוע לחגיגתו. להורות אשר מעלת יום נתינת התורה אינו תחת הזמן.

בני יששכר

לְקַבֵּעַ הַדְּבָרִים בְּלִבּוֹ גַם לַמַּחֲרָה

לך אל העם וקדשתם היום ומחר (שמות כט, יא).

בשעה שהחכם יושב ודורש לבני ישראל ומוכיח אותם, הנה כל אחד ואחד נשבר לבו בקרבו, ומקבל עליו יחודו ואחדותו יתברך שמו ולעשות מצותיו כראוי. אמנם לאחר הדרשה כל איש פונה לדרכו כאשר בתחלה, ישכח את הדברים אשר עלה בלבו בשעת הדרשה. ולזה צריכין לתקוע בלבו בשעת קבלת הדברים, שגם אחר כך לא יסורו מכל הדברים אשר שמעה אזנו, ויהיה תמיד בעיניו כאלו הוא שומע גם עתה דברי הדורש ולשמוע בקול תורה ומצות ד'.

שבועות - לשון רבים

חג השבועות

החג הזה נקרא בתורה בלשון רבים - חג השבועות, על שם שמונין הרבה שבועות עד בוא החג.

בני יששכר

התורה היא למעלה מן הזמן

זמן מתן תורתנו

נראה לי לפרש טעם אחד מרבוא רבבות טעמים עד אין סוף, למה חג הפסח וחג הסוכות המה ז' ימים, וחג השבועות זמן מתן תורתנו אינו רק יום אחד, והוא להורות מעלת התורה שהיא למעלה מן הזמן.

דהנה ימי הפסח וחג הסוכות חוגגים בכל שנה ז' ימים שבוע שלימה - זמן הנברא בז' ימי בראשית, ובכל שנה חוגגים בקביעות יום א' בשבוע ויום ב' ואיך, אם כן כל השנים שוים בזה בקביעות. מה שאין כן חג השבועות יום מתן תורתנו, אין לו

ילמדנו רבינו

"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן"

תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - חג השבועות תנש"א

להבין מנהג הבעל שם טוב זי"ע ותלמידיו אחריו, להאריך בעריכת השלחן בליל שבועות ביחד עם תלמידיהן ואנ"ש (עיין דרכי חיים ושלום אות תרלח), דבאמת יש לתמוה, הלא אז הוא זמן לתיקונים בלימוד תורה שבכתב ובעל-פה להתכונן לקבלת התורה ביום שלמחרת, ולכאורה היה צריכים לקצר בסעודה בליל זה ולעסוק בעיקר באמירת 'תיקון' ובלמוד תורה הקדושה.

על דרך זה יש לתמוה, על הא דאמרינן בפסחים (סח, ב) "הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא", דלכאורה נותן טעם לסתור, הלא כיון שהוא יום שניתנה בו תורה, אדרבה, צריך שיהיה כולו מוקדש לד' (ועיין פירש רש"י שם).

ונראה, על פי מה שאמרו חז"ל (תנחומא בשלח סימן כ פ"א) לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. ובפשטות תמוה, דלמה תלוי נתינת התורה באכילת המן. ויש לבאר על פי מה שכתב כ"ק אא"ז בעל בני יששכר זי"ע בספה"ק אגרא דכלה (פרשת בשלח ד"ה ויראו בני ישראל) "שהיה המן דק ובהיר כל-כך ברוחניות, עד שעל-ידי אכילתו נודרך הגוף". ולפי זה י"ל שכיון שהתורה מכוונת נגד רמ"ח אברים של אדם, על כן לא ניתנה אלא לאוכלי המן, כי רק על ידי שנודככו איבריהם היו ראויים לקבלת

התורה. וכן מובא בזוהר הקדוש (ח"א קנו, ב) דישאל לא ידעו ולא אשתמודעו [לא הבינו] במילין דלעילא, עד דאכלו לחם עלאה, ובעא קודשא בריך הוא דינדעון יתיר [שיבינו יותר] ולא יכילו, עד דטעמו לחם מההוא אתר [מן השמים].

והנה הכנה זו דאכילת המן, היא הכנה נוספת על ההכנה של שבע שבועות דספירת העומר, שגם תכליתה של ספירת העומר היא כדי לטהרנו מקליפותינו. וביאור הענין נראה, דהנה איתא בכתבי האר"י ז"ל (שער הקדמות, דרוש הדעת דף סה, ב) "הכבד הוא משכן הנפש, והלב משכן הרוח, והמוח משכן הנשמה". והנה בספירת העומר צריכין לתקן נפשותינו ורחותינו ונשמותינו, אשר משכנם במ'וח ל'ב ופ'בד, המרומזות בראשי תיבות של וספרתם ל"ב"ם. ונראה שספירת העומר ניתן לתקן בעיקר את חלקי המוח והלב. כי מבואר בבני יששכר (מאמרי חודש אייר מאמר ג אות א) שימי הספירה הם מ"ט ימים, מנין ל"ב - טו"ב. והיינו של"ב ימים הן תיקון הלב, וטו"ב ימים הם לתיקון המוח, אשר היא הראיה השכלית, בחינת או"ר כי טו"ב. אמנם כדי לזכך חלק הכבד אשר בו תלוי תיקון הנפש, צריך גם לאכילת המן, שאכילתו מזככת גם את הכבד הוא משכן הנפש, וממילא ראוי האוכלו להשיג את חכמת התורה הקדושה. וכן הוא לשון הזוהר הקדוש (ח"ב סא, ב) ההוא מזונא יתיר דקיקא [יותר דק] דעייל יתיר לנפש"א מכלא [שנכנס יותר לנפש"ש מכל מזון אחר] כו'.

אכן לפי זה צריך עיון, דבשלמא התיקון של ספירת העומר הרי מקיימים גם בזמן-הזה, אבל התיקון של 'אכילת המן' האיך מתקיים בזמננו. ונראה דלזה האריכו תלמידי הבעל שם טוב זי"ע בעריכת השלחן בליל שבועות, כי כידוע יש במאכלי סעודות שבת ויום טוב מקדושת המן, כמבואר ברמ"א (הלכות שבת סימן רמב), שנוהגין לאכול פשטידא בשבת קודש זכר למן, וכן לחם משנה אשר הוא מחיובי סעודות שבת ויום טוב, הוא זכר למן. והיינו שעל ידי סעודות שבת ויום טוב מזדככים אברי האדם כבחינת אוכלי המן. ולכן, דוקא על ידי עריכת השלחן אשר לפני ד', זוכים ישראל - בכל דור - להיות מאוכלי המן, ובוה נשלם זיכוד כל חלקי האדם, בהיות גם הנפש"ש מזוככת, עד שהיא ראויה לקבלת התורה, ומצטרף תיקון הנפש, לתיקון רוח ונשמה אשר כבר ניתקנו על ידי ספירת העומר.

וביותר שייכת עבודה זו בחג השבועות, דהנה בכת"י הר"ר שמעלקא מניקלשבורג זי"ע הביא בשם הרה"ק המגיד ממעזריטש זי"ע, שישולחן' הוא ראשי תיבות שולחן' היינו הני' שערי בינה. ומבארו על פי הזוהר הקדוש (ח"ג רעד, א): 'ן' פשוטה דא איהו אדם. ר"ל כשהנו"ן כפופה אז היא כפופה התפשטות למטה, וכשהיא מתפשטת למטה עד שמתלבשת באדם ששיגה, זה נו"ן פשוטה דא אדם, עד כאן דברי קדשו. ולפי זה י"ל שביום הני', אחרי המ"ט ימים דספירת העומר, זוכים ישראל

לדרגא דנ' שערי בינה, והיא דוקא על ידי השולח"ן, היינו שולח ו', שהנ' שערי בינה יורדות למטה, בדרגא כזו שמתלבשת באדם, ואי אפשר לזכות לזה אלא אחרי מ"ט ימי ספירת העומר, ביום החמישים.

ועל כן הכל מודים דבעינן בעצרת נמי לכם, מאי טעמא, יום שניתנה בו תורה הוא, והיינו שיען והוא יום שניתנה בו תורה, ולא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן, צריכין להשלמת זיכוך רמ"ח אברינו להיות מאוכלי המן, לכן הכל מודים דבעינן בעצרת לכ"ם (ראשי תיבות לב כבד מח), במאכלי סעודת יום טוב.

שלא יתבטל במציאות

הכל מודים בעצרת דבעינן נמי לכם, מאי טעמא יום שניתנה בו תורה הוא (פסחים סח, ב)

שמעתי בשם רבינו הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע מצאנז, שמדבר בבעלי נפש שמרגיש קדושת ורוממות נתינת התורה, ובויער בנפשו מעלת היום ההוא. ואם לא היה מצוה לאכול ולשתות, היו בטלין ממש במציאות. על כן הוזהרו לכולי עלמא דבעינן נמי לכם, להחזיק החיות הגשמי גם כן, בבחינת גחלת קשורה בשלהבת. וזהו שאמרו "מאי טעמא יום שניתנה בו תורה", ופן תתעב נפשו בעיני גשמיות ויתבטל במציאות.

שער יששכר מאמר יום הקדוש את לב

"והיית אך שמח" בגימטריא "חג השבועות"

מה שקראו רבותינו ז"ל (פסחים סח, בועוד) לח"ג השבועות בשם עצרת"ת, אם כי התורה לא קראתו כן, יש לומר רמוז, כי נאמר שמיני עצרת - שזהו נקרא עצרת"ת - במשנה תורה (טז, טז) רמוז רק בתיבות והי"ת א"ך שמ"ח ליום טוב האחרון שמיני עצרת (עיי' שם ברש"י וברמב"ם), ואלו התיבות והי"ת א"ך שמ"ח בגימטריא ח"ג השבועות"ת. על כן רמוז לקרות ח"ג השבועות"ת בשם עצרת"ת'.

שער יששכר מאמר חג הביכורים את ט"ב

לבנת הספיר

עולם הבא של ה'קרעפיל פשטיל'

מספר כ"ק רבינו שליט"א:

פעם שהה רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע בחג השבועות בצאנז - בצל הגה"ק בעל דברי חיים זי"ע, ובעת קידושא רבא ביום א' דשבועות, לפני שהתחיל הגה"ק מצאנז זי"ע לומר את הפלפול לכבוד התורה ויום נתינתה [ה'קרעפיל פשטיל"], וגדולי הדור ונכבדי החסידים יושבין מסובין לפניו, פתאום נכנסה בסערה אלמנה עניה, וצעקה במרירות לבה:

- דא זיצט מען און מ'לערענט. ס'איז יום-טוב דא, אבער ביי מיר איז נישט קיין יום-טוב... בתי נתארסה בשעטו"מ, אבל רק לאחרי שהבטחתי נדן גדול בסכום רב, ועכשיו כשאין לי מה לשלם רוצה המחותן לבטל את השידוך...

צערה של האלמנה נגע ללבו הטהור של הגה"ק מצאנז זי"ע, וטרם התחיל לומר הפלפול, עמד על רגליו והכריז:

- אני מוכר את העולם-הבא שלי, למי שיתן לאלמנה זו כל הסכום הנצרך לה!

כמובן, הנגידיים שבקהל התחילו להתחרות ביניהם, מי יזכה לקנות את העולם-הבא של הגה"ק מצאנז, עד שאחד מביניהם הגדיל להבטיח סכום רב מאוד לאלמנה זו, ואמר לו הגה"ק מצאנז זי"ע "זכה לו, זכה לו, זכה לו...". ולאחרי זה התחיל באמירת הפלפול כדרכו בקודש.

כנראה, יצא קול בין אומללי העיר שעכשיו עת רצון להיושע אצל הרבי, וכשאך גמר הגה"ק מצאנז את הפלפול, נכנסה עוד אשה עניה סוערה אחרת, ובכתה על מצוקותיה כי רבה. עוד הפעם הכריז הגה"ק מצאנז:

- אני מוכר את העולם-הבא שלי, למי שיתן לעניה זו סכום הנצרך לה.

הקהל ראו כן תמהו, הלא אך זה מכר הגה"ק מצאנז את העולם-הבא שלו, ואיך הוא מוכרו שוב... ובגלל כן, לא היו כל-כך קופצים לקנות כבפעם הראשונה. אבל בנו, הגה"ק מגארליץ זי"ע רמז לנגיד אחד, שעכשיו הוא שעת הכושר, ואפשר לקנות מציאה גדולה. וכך עשה הנגיד ההוא, והבטיח הסכום הנצרכה להעניה, והגה"ק מצאנז אמר לו עוד הפעם כבראשונה "זכה לו, זכה לו, זכה לו..."

לאחרי-כן אמר הגה"ק מגארליץ להנגיד ההוא:

- וכי עולם-הבא החדש שאך זה ברא אבי הקדוש באמירת הפשטיל אינו שווה הכסף...

"מתוקים מדבש ונופת צופים"

מספר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (דברי תורה מהדורא ד אות ט):

הרה"ק רבי זאב מלבוז זי"ע, תלמיד השרף מסטרעליסק זי"ע, נחלה פעם אחרי חג השבועות, בחולי אנושה ל"ע, ונמאס בעיניו כל מאכל. הרופאים, אשר ידעו שהאכילה יטיב לו, לא הבינו מדוע אבד חשק לאכול. והם, ביחד עם בני ביתו בקשוהו שעל-כל-פנים יקח מעט אוכלים מבושמים ומעדנים, כדי להשיב נפשו. אבל הצדיק ענה והסביר להם:

- "בחג השבועות העבר, כשהתפללתי פסוקי דזמרה, עיינתי בפסוק "ומתוקים מדבש ונופת צופים", העמקתי והתבוננתי שאכן מה מתקו דברי התורה הקדושה ועבודתו יתברך שמו - יותר ממאכלי מתוקים, עד שנמאס בלבי כל תאות אכילה, ואבדתי כל טעם למאכלים מתוקים ומעדנים..."

כתיבה ושרטוט

בהיות רבינו בעל שם שלמה זי"ע קטן כבן ד' שנים, הובילו אביו רבינו בעל יודעי בינה זי"ע, לדינוב על חג השבועות, לזקנו רבינו בעל בני יששכר זי"ע. לקח אותו זקנו רבינו בעל בני יששכר, והושיבו בחיקו, ואמר לו דברי תורה: כי יום א' דשבועות הוא בחינת חקיקה ושרטוט שבתורה, ויום ב' דשבועות הוא בחינת כתיבה שבתורה (עייני בני יששכר מאמרי חדש סיון מאמר א אות ו).

אחד מבני ביתו של רבינו בעל בני יששכר, בראותו איך הסב הדברים אל הנער היושב בחיקו, עמד משתומם ומתפלא ושואל על המחזה האיומה, איך הוא מטעים דברים עמוקים מני ים לתינוק קטן כזה. אמר לו רבינו בעל בני יששכר זי"ע: "דע כי זה הבחינה אשר אמרתי לעלם נחמד הלזה אליו נאמר בלשון שרטוט וחקיקה, ומה שאומרים לגדול בשנים הוא בחינת כתיבה". וכן היה, כי אמרות קדושות אלו נרשם אז היטב בזכרון קדשו של רבינו בעל שם שלמה זי"ע, וידע תמיד לספר את מה ששמע מזקיניו בטל ילדותו.

יום טוב שני של גליות

סיפר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, מה שאירע עם הגה"ק רבי מנחם מענדל מרימנוב זי"ע [וכך אירע עוד לכמה צדיקים]:

פעם עלה בדעת הגה"ק מרימנוב זי"ע לנסוע לארץ ישראל, ופירסם לחסידיו, שיבואו כולם אצלו על חג השבועות בכדי לקבל ממנו ברכת פרידה, כי תיכף אחרי חג השבועות יסע בעזרת ד' לארץ הקודש. אולם בליל שני של יום טוב, אחר תפילת מנחה, נכנס לחדרו והתבודד כשעה ושתיים ויותר. ורק לעת חצות לילה נכנס לבית המדרש, ואז אמר לתלמידיו, כי לא יסע עוד לארץ ישראל עד ביאת המשיח. וחזר לחדרו.

כשעה קלה אחר כך נכנס לבית המדרש, התפלל מעריב, עשה קידוש וישב לערוך שלחנו הטהור. בתוך הסעודה, סיפר הגה"ק מרימנוב לחסידיו, והסבירם המאורע. היות שבכל פעם בליל יום-טוב שני, מאיר אצלו קדושת יום-טוב-שני, אבל מכיון שהסכים בדעתו לנסוע לארץ ישראל, אשר שם ליכא אור זה של יום טוב שני, לא הרגיש יותר כל כך הארת היום המשמש ובא. משום-כך המתין בטענתו שביום טוב זו עדיין הוא שייך לאותו אור. אף על פי כן לא הועיל כלום, מכיון שהחליט לנסוע לארץ ישראל. על כן חזר בו מנסיעתו עכשיו לארץ ישראל, ולא יסע עוד רק עם כלל ישראל בביאת המשיח.

צלותהון בכך מתקבל והניא בעותא

כשהיה רבינו בעל שם שלמה זי"ע כבן ח', התחילו לדבר עבורו נכבדות עם בתו של הגה"ק רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב זי"ע בן הגה"ק הרבי ר' משה ליב מסאסוב זי"ע. קודם שיצאו הדברים אל הפועל, שלח הגה"ק ר' שמעלקא שליח מיוחד, תלמיד חכם מופלג, לנסות את הבחור המדובר, לתהות על קנקנו.

כשבא התלמיד חכם הלז לפני רבינו בעל יודעי בינה זי"ע ובנו, הציע לפנייהם שלא יבחון אותו בלימודים שבהם הוא עוסק עכשיו, כי את זה בודאי ידע היטב. רק אבחנו

במסכת אשר לבטח לא למדה מעולם, ובכך אוכל לשער האם הוא אכן עילוי גדול. כששמע הילד - רבינו בעל שם שלמה זי"ע - את הדברים, נשמת מחבורתם, ולא מצאהו בשום מקום. אביו רבינו בעל יודעי בינה זי"ע התחיל להתווכח עם הבוחן מדוע יכביד על ילד רך בבחינה קשה כזו. אבל הוא התעקש, שלתכלית זה נשלח, לברר אם אכן הוא מובחר שבמובחרים, וחזקה עושה שליחותו.

בין כך ובין כך הופיע הילד - כשעיניו רכות מבכי. המנסה עשה כאשר אמר, פתח לפניו מסכת זבחים, וביקש מהילד שילמוד לפניו. רבינו זי"ע התחיל ללמוד ולהתעסק, וסידר את הגמרא בצוף דבש ואמרי נועם. הלמדן הזה השתומם על המראה, והיה שבע רצון, ובכך נפטר מאתם לשלום.

אחרי שנסע הבוחן, שאל אביו הקדוש את בנו, איפוא נעלם פתאום מביניהם. השיב בנו הילד הקדוש:

- **"בשמעי אופן הבחינה נתרעתי לאחורי, והתננתי כי לפני גילי וכפי ידיעת לימוד עד הנה, מן הנמנע לעמוד בנסיון כזה בדרך הטבע. הלכתי וטמנתי עצמי בדיר העעצים, ושפכתי שיח בדמעות ביני לבין קוני, שלא אתבייש ואל יבושי בי אבותי, ויחננו חכמה בינה ודעת... ואכו נתקבחה תפלתי לרצון לפניו יתברך שמו".**

ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני

סיפר רבינו שליט"א, מה שסיפר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע בליל שבועות שנת תרנ"ה, מגודל ענין התקשרות בצדיקים:

סמוך לעיר בארדיטשוב היה מאז אפיקורסים גדולים. והיה שמה ארבעה גבירים יראי ד', אשר בניהם נתפסו ר"ל לדרכי מינות. הגבירים הללו באו בבכיה להגה"ק בעל קדושת לוי זי"ע מבארדיטשוב שיושיעם מצרתם, וירה ד' על בניהם רוח טהרה ממרום שיחזירו בתשובה. אמר להם הגה"ק מבארדיטשוב שאם יפעלו אצל בניהם שיבואו אצלו, אז יראה לעשות להם טובה ולהצילם מרדת שחת. ד' בנים אלו באו אל הקודש פנימה. והגה"ק בעל קדושת לוי כיבד כל אחר מהם בחתיכת מיני מתיקה [לעקיך]. ואמר להם שיאכלוהו.

הראשון שבהם לקח חתיכת הלעקיך, בירך ואכל. השני לקחו והניחו בתוך הארנקי שלו. בן השלישי הגע בו, אבל לא נטלו. הרביעי, לא רצה אף לנגוע באפס קצהו. אחר-כך עזבו והלכו איש איש לדרכו. אמר הגה"ק מבארדיטשוב:

- הראשון, שנטל בירך ואכל, ישוב בתשובה שלימה. השני, יצליח במסחר וירשיע, אבל לבסוף יעשה תשובה. השלישי, ימות מיד ועל ידי כך ישקע צירו מאביו. הרביעי, ירבה יגון ועצבון לאביו, ואחר זמן ימות במיתה משונה.

כמובן, כן היה עם כל אחד ואחד מהם. הבן השני, הצליח למאוד, והיה חשוב בעיני השרים כי היה לו ידיעות בכל מיני מדעות, וגם היה חכם גדול ויודע לנגן. במשך השנים, נסע אביו להרה"ק רבי ישראל מרוזין זי"ע, ובכל פעם הזכיר את בנו שעדיין לא חזר בתשובה, וסיפר לו הבטחת רבו הקדוש מבארדיטשוב שעדיין לא נתקיימה בשלימותה. גם הרה"ק מרוזין זי"ע התעניין מצדו בכל פעם על בן זה, אם כבר חזר בתשובה או לא.

פתאום התחיל רוח ד' לפעם בקרבנו, והתחיל לתקן דרכיו ולחזור אל ד' בתשובה שלימה. מכיון שהיה עשיר גדול, פיזר ממונו לאביונים, וחילק נדבות גדולות לאביונים ולהכנסת כלה וכדומה, עד שהלך מטה מטה, ונעשה עני גדול. אזי השכיר עצמו לזמר בכלי זמר על חתונות וסעודת מצוה, גם כסף זה אשר אסף פיזר לעניים ולאביונים. עדי נעשה בעל תשובה גדול, תלמיד חכם וירא ד', ומת בשיבה טובה בהיותו צדיק גמור ובעל תשובה באמת...

לכלולים השמעת מילך, מפוצץ הרים קולך, אנכי ה' אלקיך (יוצר ליום א' דשבועות)

שמעתי מפה קדוש אאזמו"ר הרב מפה זי"ע, שהגיד קודם אקדמות, כי הנה נודע ומקובל מפי רבותינו הקדושים וספרים הקדושים, כי מי שהוא זוכה במדרגה, זוכה לשמוע קולות וברקים, וקולו של הקדוש ברוך הוא, בחג השבועות בעת קבלת התורה.

[וכמו שכתב בהיכל הברכה (פרשת ואתחנן) על הכתוב (דברים ה, יח) קול גדול ולא יסף, וזה לשונו: עיין רש"י ז"ל (שכתב), קולו חזק וקיים לעולם. מבואר, שמי שמקדש עצמו, יזכה לשמוע קול ה' שקיים לעולם, כמו שזכה מרן הקדוש האר"י, בעל שם טוב, עם כל התלמידים, כידוע ומפורסם שזכו לשמוע בקולות וברקים וקול שופר חזק באמירת אנכי עם כל הרזין סתימין עילאין, וכן רש"י ז"ל היה לו זה המדרגה כפי הנראה מדבריו ופירושו (בזה), וכן כל יוצאי חלציו, עד כאן לשונו הקדוש.]

וזהו שאמר הפייטן "לכלולים" לשון כלי"ל וכת"ר כמו שכתב המפרש שם, היינו מי שהוא במדרגה גדולה, "השמעת מילך" זוכה לשמוע בקולו של הקדוש ברוך הוא כנזכר. אמנם צריך להיות "מפוצץ הרי"ם", ה"ר נקרא היצר הרע, כמו שאמרו חז"ל בסוכה (נב, א) צדיקים נדמה להם כהר, והיינו 'מפוצץ הרים' לשבר היצר הרע ולקדש את עצמו. ועל ידי זה זוכים לשמוע "קולך" יתברך שמו "אנכי ה' אלקיך" כנזכר. עד כאן דברי כ"ק אאזמו"ר מפה הנזכר לעיל.

שער יששכר מאמר חג הביכורים אות סו

הלכה ומנהג

תיקון ליל שבועות

להיות ניעור כל הלילה

נהגו בכל תפוצות ישראל להיות ניעור וללמוד בליל שבועות, ליל לפני קבלת התורה. המנהג נובע מדברי הזהר (ח"ג צו, ב): בוא וראה... מי שמגיע טהור ליום זה [שבועות], והחשבון לא נאבד ממנו, כשמגיע ללילה ההוא [של שבועות], צריך הוא לעסוק בתורה ולהתחבר בה... ועל-כן חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה והיו עוסקים בתורה...

אבל כותב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער ישכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הבכורים אות כד): "הנה יחרד לב האדם מלשונו-הקדוש של הזהר "מי שמגיע טהור ליום זה כו". מי יאמר זכיתי לבי, טהרתי" מחטאי כראוי בימי הספירה אלו בכל הז' מדות בשלמות, עד שיקרא טהור... רק יש לומר, כשעל-כל-פנים האדם יודע חשבון נפשו, מה שתיקן עד עתה, ומה שיש עדיין לפניו לתקן, ועומד על המצפה ומוכן לתקן בימים הבאים אחר-כך, נקרא גם-כן "טהור". על-כן מסיים הזהר "והחשבון לא נאבד ממנו", היינו חשבון נפשו לידע באיזה מדה צריך לתקן ביותר, שהוא גם-כן בכלל טהור".

ואכן נתפשט המנהג, לא רק ל"חסידים ראשונים", אלא לכל ישראל. וכמו שכתב בשער הכוונות (דרוש א לחג השבועות): פשט המנהג הזה בישראל לעסוק בתורה כל ליל חג השבועות... וכן כתב המגן אברהם (או"ח סימן תצד): איתא בזהר שחסידים הראשונים היו נעורים כל הלילה ועוסקים בתורה, וכבר נהגו רוב הלומדים לעשות כן.

סדר הלימוד בליל שבועות

הזהר הק' ממשיך: התורה שהוא צריך לעסוק בלילה הזה של שבועות, הוא תורה שבעל-פה... ולאחר-כך ביום תבאר תורה שבכתב... הרי שפתו ברור מללו, שהלימוד צריך להיות בתורה שבעל פה.

ומבאר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם אות לח) על פי מה שכתב המגן אברהם (שם) בטעם המנהג "על-פי פשוטו" להיות ניעור בליל זה, "לפי שישראל היו ישנים כל הלילה [קודם נתינת התורה] והוצרך הקב"ה להעיר אותם כדאיתא במדרש, לכן אנו צריכים לתקן זה". ולעומת זה הגאון בעל ישועות יעקב (סימן תצד סק"ב) ביאר המנהג, על-פי שאמרו במדרש (תנחומא נח) שהתורה-שבכתב קבלו ברצון, ותורה שבעל-פה לא רצו לקבל עד שהיו אנוסים על-ידי כפיית ההר. והנה אמרו חז"ל (פרקי דרבי אליעזר פמ"ה) מנין היה משה יודע אימתי יום ואימתי לילה, כשמצא להקב"ה שהיה עוסק בתורה שבעל-פה ידע שהוא לילה. הרי דלילה הוא זמן לימוד תורה שבעל-פה. על-כן, לתקן מה שלא רצו בתחילה לקבל תורה-שבעל-פה, עוסקים בה בליל שבועות.

ומבאר רבינו זי"ע, בפנימיות הענין, ששני הטעמים משלימים אחד לחברו. כי הנה תורה שבעל-פה הוא בבחינת מלכות (תיקוני זוהר הקדמה ב) - מקבל. ובדרך העבודה היינו, שכנסת ישראל מעוררת את עצמה לעשות רצונו ולאהבתו ית"ש, לעומת בחינת משפיע, שמעורר אותם הקב"ה מלמעלה, כשמשפיע אהבתו ורשפי התעוררות לישראל עם קרובו. וזהו שאמרו במדרש (המובא במגן אברהם) שבליל שבועות היו ישראל ישנים, היינו שבלילה, זמן תורה שבעל-פה, היו צריכים ישראל לעורר את עצמן להקב"ה, והם לא עוררו מעצמן רק הקב"ה הוצרך לעוררן. על-כן צריכים להיות נעורין בלילה זו, ולעורר מעצמן, ללימוד תורה שבעל פה.

תורה שבכתב או שבעל-פה

אולם, אף אם אמרו כאן בזהר שהלימוד יהיה בתורה שבעל פה, לא משמע כן מדבריהם בהקדמת הזהר (ח, א), שאמרו שבליל שבועות צריכים "לעסוק בתורה, ומתורה לנביאים, ומנביאים לכתובים, ובדרשות המקראות, ובסודי החכמה, משום שאלו הם התיקונים שלה ותכשיטיה". הרי שסדר הלימוד בליל שבועות הוא מתורה שבכתב, ולאו דוקא בתורה שבעל-פה.

על-זה כותב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם אות כג) ש"לא נחה דעתי, עד שמצאתי באור החמה (על הזוהר בפרשת אמור שם) שכתב בשם הרמ"ק ז"ל", שדברי הזהר שאמר "התורה שהוא צריך לעסוק בלילה הזה של שבועות, הוא תורה שבעל-פה" אין הכוונה רק בתורה שבעל-פה, אלא גם בתורה שבעל-פה, כי צריך גם-כן תורה נביאים כתובים. אכן ראה מה שכתב עוד באור החמה (על הזהר בהקדמה) "מתורה לנביאים כו', ובפרשת אמור משמע שהעיקר הוא תורה שבעל-פה, ולזה צריך שימעט בתורה נביאים כתובים, וירבה בשאר כפי כוח ידיעתו".

סדר מיוחד

ואכן, ה"תורה שבכתב", שצריך ללמוד בליל שבועות, סידר רבי חיים וויטאל (בשער הכוונות דרושי חג השבועות דרוש א) בסדר מיוחד: "תקרא סדר בראשית עד אלה תולדות השמים והארץ... ומשם ואילך תקרא ג' פסוקים הראשונים וג' האחרונים מכל פרשה ופרשה משאר הפרשיות...".

כותב רבינו בעל בני יששכר ז"ע (דרך פקודיך הקדמה ג ד): קבלתי שישתדל מאוד בקיום המצוה הראשונה והאחרונה שבתורה, הראשונה היא מצות פריה-ורביה בקדושה, והאחרונה היא כתיבת ספר תורה. דמקובל הדבר ביד חכמי ישראל ביש לאדם איזה מניעה בלימוד איזה ספר לגמרי, ומצד ההכרח הוא רק מתחיל ומסיים, ייחשב לפני הבורא כאילו למד הכל. ולפי-זה בנידון דידן כיון שמקיים המצות שהן התחלת התורה וסופה, ייחשב לפני הבורא כאילו קיים הכל מחמת שאין המניעה ממנו. על-כן נהוג בכל תפוצות ישראל בליל מתן תורתנו להתחיל ולסיים מכל ספרי תנ"ך ומשיתא סדרי משנה, בכדי שיחשב לפני הקב"ה כאילו למד כל התורה כולה בכתב ובעל-פה.

סדר מסודר בתורה שבעל-פה?

ומסיים רבי חיים וויטאל (שם) ש"זהו הסדר המוכרח בענין המקרא, ואחר-כך שאר הלילה בסודות התורה ובספר הזוהר כפי השגת שכלך". והיינו בתורה שבעל-פה, שבזה יעסוק בלי סדר מסודר. וביאר רבינו שליט"א, על-פי מה שפסק בשו"ע הרב (הל' תלמוד תורה סוף פרק ב), שתורה שבכתב, אע"פ שאינו מבין אפילו פירוש המלות, מקיים מצות ולמדתם, אבל תורה שבעל-פה, אם אינו מבין הפירוש אינו נחשב לימוד כלל. ולכן, בתורה שבכתב שייך לעשות סדר לאמירה, אבל בתורה שבעל-פה, הכל תלוי כפי ההבנה.

אולם אצל הרבה ממסדרי לימוד של ליל שבועות, מצינו גם סדר במשניות, היינו כמה משניות מכל פרק ומכל מסכתא (עיי' בשל"ה מסכת שבועות פרק נר מצוה. ועיי' הלשון בדרך פקודיך המובא לעיל "מכל ספרי תנ"ך ומשיתא סדרי משנה"). אמנם הגה"ק בעל היכל הברכה יצא נגד סדר זה, וכותב בספרו זוהר חי (על הקדמת זוהר שם, הובא בדרכי חיים ושלום אות תרלח הג"ה א) "נסדר סדר על-פי מרן האריז"ל לומר תנ"ך... ועל-פי-זה סידר איזה מסדר משניות, חוץ מזה שאין ללמוד כלל משניות בלילה הזה מכמה טעמים, מכל-שכן לומר משניות מכל מסכת שאין לזה לא טעם ולא ריח כו'.

"וכבר בימי חורפי היה לי פתחון פה בפלפול גדול לפני דודי מורי רבינו צבי [מזידיטשוב זי"ע] שלא ללמוד משניות בלילה הזאת, והוא החזיק מאוד שילמוד משניות, ופלפלתי עמו הרבה בחכמה שאסור לומר, ולא הודה לי... ובשנה השניה, ערב שבועות, נכנסתי לפניו על איזה ענין, ואמר לי "בני אייזיק, שלושים שנה למדתי ואמרת משניות בלילה הקדושה דשבועות, איבד זכותי שאסור לומר וללמוד משניות כדברייך". והודה לי בפנים נהורין. ואמר לי "כבר הזהרתי את התלמידים שלא יעיינו כלל במשניות בלילה זאת..."

ועל-דרך-זה כותב החיד"א (לב דוד פרק לא) בשם הטור ברקת (תלמיד מוהר"ח¹) ש"אין נכון בליל שבועות ללמוד משניות בשום אופן... והלומד משנה בליל זה טועה מדרך השכל... וכן נתפשט המנהג בעיה"ק ירושלים ת"ו ועיה"ק חברון ת"ו, שאינם לומדים משניות באור שבועות, ומסתמא הכי נהוג בצפת".

סגולה לכל השנה

איתא בשער הכוונות (שם): דע, כי כל מי שלא יישן בלילה הזאת כלל אפילו רגע אחד, ויהיה עוסק בתורה כל הלילה, מובטח לו שישלם לו שנתו ולא יארע לו שום נזק בשנה ההוא...

ומסתפק רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם אות כא) על כוונתו בשנה ההוא: אם רק ד' חדשים עד ראש השנה, דהא בראש השנה נגזר מחדש על כל המאורעות ובריות בו יפקדו. או כוונתו שנה תמימה, י"ב חודש מחג השבועות והלאה. והביא מספר שמן ששון (דרוש חג השבועות אות י) שהכוונה הוא שנה תמימה, שהרי אנו עוסקים בלילה זה לתקן בחינת זמנים, והוא עד שבועות הבא, ועיין שם מה שהאריך רבינו זי"ע בענין זה בדרך סוד.

טבילה בעוד ליל בקדרותא דצפרא

בכתבי האריז"ל (עיין בסידור האריז"ל סדר חג השבועות) מובא, לטבול בקדרותא דצפרא של חג השבועות, בעוד ליל, לפני הארת היום בשבועות. והכוונה בזה מבואר שם, כי המלכות טובלת במקוה, ומקבלת הארת הכת"ר, ואינה עולה עד הכת"ר רק בעת תפלת המוסף, עיין שם.

[רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע מבאר ענין זה על-דרך מוסר (בשער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר ימי הבכורים אות עט), שצריך האדם בסוף ימי חשכת הגלות, ללמוד וללמוד לשמור ולעשות את תורה שבעל-פה, מתוך אמונה טהורה. כי זהו עיקר הנסיון בתורה בדור האחרון. וזהו ש"בעוד ליל בקדרותא דצפרא" - כלומר, בסוף הגלות קודם הגאולה, "המלכות טובלות" - היינו להמשיך ולקבל עליו עול תורה שבעל-פה, "מבחינת כת"ר" - היינו כדי להתגלות מלכות שמים בכתרה ותפארתה. "ואף-על-פי שאינה עולה עד הכתר רק בעת תפלת המוסף" - היינו שהעלייה בגאולה שלימה תהיה רק כשיהיה בחינת יום, מ"מ גם בגלות, היא מקבלת עול אמונה ותורה שבעל-פה, עיי"ש (וראה עוד שם אות כ וכב)].

אבל, מנהגינו שלא לטבול באשמורת הבוקר קודם השינה (דרכי חיים ושלום אות תרלט), והוא מכיון שאין עומדים להתפלל תיכף באור הבוקר, מפני חולשת הדור (עיין זוהר חי שם), אלא מפסיקים בשינה לחדש הכוחות בכדי להתפלל כדבעי, הרי שכבר בין כך יש בזה הפסק בכוונות הנ"ל, לכן מוטב לטבול במקוה לאחר שקמים בבוקר, קודם תפלת שחרית.

דעה חכמה לנפשך

"זמן מתן תורתינו"

לבאר ענין שחג השבועות נקבע ביום ו' לחודש סיון, ואומרים בה "זמן מתן תורתנו", והלא יום מתן תורתנו היה בז' לחודש (עי' מגן אברהם סימן תצ"ד, ותשו' הריב"ש סי' צ"ו).

תורה הנעלמה

התורה והמצוות היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, ואצל הקב"ה - רצונו, והוא ית' בכבודו ובעצמו, חד הוא. כידוע מהרמב"ם (פ"ב מהל' יסודי התורה הל' י). וכמו שאיתא בזהר ש"אורייתא וקוב"ה כולה חד", כי אורייתא הוא חכמתו ורצונו ית', והוא אחד עם הקב"ה בעצמו.

והנה באמת, כמו שאת מהותו של הקב"ה בעצמו אי-אפשר לשום נברא להשיג, "לא ישיגוהו משיגי הגוף", כמו-כן אי-אפשר להשיג את רצונו וחכמתו, שהרי "הוא ורצונו חד". אבל חסד עשה הקב"ה עם ישראל, שלא השאיר את התורה בדרגתה הראשונה, אלא הורידה ממדרגה למדרגה, בצמצומים ולבושים שונים, עד שהלביש את החכמה והרצון באותיות ולשון ובמצוות מעשיות, כדי שנוכל להשיגה ולתפוס אותה. בכל העולמות, מראשית ההשתלשלות שבחכמה העליונה, ולמטה משם, יש דרגא של תורה המתייחסת אליו. התורה מתגלה בו בפנים אחרות, לפי מהותו וענינו של אותו

עולם. עד שבעולם הזה הגשמי נתלבשה בדברים גשמיים ועניני עולם-הזה, שהן מצוות מעשיות ובסיפורים הניתנת לנו למורשה.

בדברים גשמיים אלו, שהתורה מתלבשת בהם - אף אם הם נמוכים ביותר - מכל-מקום הם הם רצונו וחכמתו של הקב"ה. אף שהתורה יורדת ממדריגה למדריגה, ובכל מדריגה היא מקבלת את הלבוש השייך למדריגה זו, מכל-מקום בתוך כל הלבושים הללו ישנה התורה עצמה, אשר כאמור, מאוחדת עם הקב"ה. בכל דרגא ובכל לבוש - היא עדיין חכמתו ועדיין רצונו של הקב"ה. ולכן, האופן היחיד שבו יכול האדם לתפוס ברצונו ית"ש הוא בתפיסת התורה כשהיא מתלבשת בעשיית המצוות. אין כל דרך אחרת לתפוס אותה, שהרי לית מחשבה תפיסא ביה כלל, ולא ברצונו וחכמתו. ורק על-ידי שנתלבשה התורה בבחינת אותיות הדיבור, אפשר להשיג את רצונו וחכמתו המלוּבש בתוך לבושים אלו.

תשוקת כל הנבראים

אמרו חז"ל (שבת פח, ב): "בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו, אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמודה גנוזה שגנוזה לך כו' ואתה מבקשה ליתנה לבשר ודם כו'. אמר לו הקב"ה למשה: החזיר להם תשובה כו'. אמר להן: משא-ומתן יש ביניכם כו', קנאה יש ביניכם, יצר-הרע יש ביניכם, מיד הודו לו להקב"ה, שנאמר (תהלים ה, ב) ד' אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ כו'. ויש להתבונן, וכי סברו מלאכי השרת שתנתן להם התורה במצוותיו, וכי לא ידעו אשר אין להם שייכות במצוות הללו, כי הם אינם בעלי גשם.

הביאור הוא, שבודאי לא היתה תשוקתם של מלאכי השרת על פשטיותה של התורה והמצוות, לא תרצת, לא תנאף, לא תגנוב וכיוצא, כי אין דברים מוגשמים נוהג ביניהם. אלא עיקר התשוקה היתה על בחינה ומדריגה של תורה שלמעלה מבחינת אותיות הדיבור, והיינו שנכספו צבא מרום לפנימיותה של התורה, סוד תורה הנעלמה, כפי שהיא קודם התלבשותה בדברים גשמיים ועניני עולם-הזה.

ועל זה היתה תשובת משה "משא-ומתן יש ביניכם כו', קנאה יש ביניכם, יצר-הרע יש ביניכם", כלומר, אין שום מציאות ואופן להשיג את עצם חכמתו ורצונו ית"ש, בבחינת החכמה הנעלמה, אם לא על ידי התלבשותה בבחינת אותיות הדיבור, שהוא עשיית המצוות בעולם הזה. כמו למשל, אי-אפשר לראות בבחירות השמש רק על-ידי מסכים, כן על-ידי מעשה המצוות הגשמיים בעולם הזה יבואו להשיג בעצם התענוג,

אבל בהעדר הלבושים אי-אפשר להשיג בעצמינותה. וזהו שהשיב משה למלאכי השרת, וכי יש אצליכם דברים מוגשמים אשר על-ידם תוכלו ליהנות מבהירות התורה.

שני הימים של חג השבועות

והנה, עצם נתינת התורה, בהתלבשותן בדיבור באופן שנוכל להשיגם, היה ביום ז' סיון. אך, אנחנו חוגגין גם ביום ו' סיון, שהוא יום אחד קודם למתן תורה בהתלבשות הדיבור, כי היום המוקדם הוא יום אשר האירה התורה הנעלמה. ויום ראשון של שבועות, הוא עדיין מסוד המוחין, התורה הנעלמה. ויום שני הוא התגלות העינים והלבשותן בדיבור. אנחנו צריכין ביותר להודות לו ית' על התורה הנעלמה, כי עיקר תשוקתנו היא התורה הנעלמה, אשר אליה נכספו המלאכים ולא זכו אליה. ולזה ציווה השי"ת לשמוח בשמחת תורה הנעלמה, לשבחו על חסדיו וטובותיו אשר הטעימנו דבר שלא ניתן לצבא מרום, כי היא ניגלית לנו על-ידי הלבשה באותיות הדיבור.

מיוסד על: בני יששכר מאמרי חודש סיון מאמר ד אות ג, ומאמר ב אות י.
מעין גנים פרק ב אות א

מאריכין בברכת אהבה רבה

נוהגים הצדיקים והחסידים להאריך בברכת אהבה רבה ביומא דשבועות חג הקדוש הזה. ומלבד טעם הפשוט, כי אז הזמן קבלת התורה להתפלל על פתיחת עינים והארות לימוד התורה לשמה וביראת אלקים כדת מה לעשות, עוד יש לומר על פי המבואר בתולדות יעקב יוסף על התורה (פרשת וארא) בשם רבו, הוא רבינו הגדול הבעל שם טוב הקדוש ז"ע, שנאמר לו מן השמים הטעם איחור ביאת המשיח, שאין מאריכין באהבה רבה, עיין שם. ואם זהו לכל יום, על אחת כמה וכמה ביום הזה (היינו ב' ימים אלו כיומא אריכתא), ואשר מבואר בתיקוני זוהר הקדוש... אשר הוא זמן הגאולה, צריכין להאריך יותר בברכת אהבה רבה, כדי שלא לאחר ביאת המשיח, רק לקרבו במהרה בימינו, ודבר בעתו מה טוב.

שער יששכר מאמרי חודש סיון מאמר חג הביכורים אות צג

מילין שפירין

מתי חל ה"יאהר-צייט" של דוד המלך

רות בעצרת ביום לידתו של דוד מלך ישראל (והובא בשערי תשובה סימן תצד סק"ב).

לכאורה קשה על מנהג ישראל בחוץ לארץ לקרות מגילת רות ביום ב' דשבועות, שהרי לפי טעם זה היה ראוי לקרותה ביום א' דשבועות. כי הלוא דוד המלך מת בארץ ישראל - ששם בודאי עצרת רק יום אחד, אם-כן בודאי נולד גם כן ביום-טוב ראשון דשבועות, ביום ו' סיון, ומדוע קורין מגילת יחוסו של דוד המלך ביום-טוב שני, ביום ז' סיון.

הגאון בעל ישועות יעקב זצ"ל (אורח חיים סימן תצד סק"א) כתב ליישב תמיה זו, על-פי מה שאמרו חז"ל (קידושין לה, א) "מנין שבז' באדר נולד משה, שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום, שנאמר (שמות כג, כז) את מספר ימיך אמלא, ובז'

ידוע הטעם שכתב התבואת שור (בכור שור לבכא בתרא יז, א) על מנהג ישראל לקרות מגילת רות בחג השבועות, על-פי מה שכתבו התוספות (חגיגה יז, א ד"ה אף) בשם הירושלמי (חגיגה פ"ב ה"ג) אמר רבי יוסי בר בון, דוד מת בעצרת והיו כל ישראל אוננין והקריבו למחר. וכן אמרו במדרש (רות רבה פ"ג ב) שדוד המלך מת בעצרת שחל להיות בשבת. והנה קיימא-לן (קידושין לה, א) שהקב"ה יושב וממלא שנותיהן של צדיקים מיום ליום, וכיון שמת בעצרת נולד גם-כן בעצרת, ועיקר ספר רות הוא לייחס דוד המלך, וכל-שכן לפי המבואר בגמרא (בבא בתרא יז, ב) דקריאת שם רות היה על שיצא ממנה דוד, כדאמרינן למה נקרא שמה רות שיצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות. ולהכי קורין

שם לידת דוד, כמו שמסתיים המגילה בפסוק וישי הוליד את דוד - ביום ז' סיון (ועיין בספר בית יעקב (לשבועות) להגה"ק רבי יעקב אהרן אבדק"ק אלכסנדר זצ"ל, תלמיד מובהק להגה"ק החוזה מלובלין והמגיד מקאזניץ זי"ע, שתירץ הקושיא בדרך החסידות).

רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער יששכר מאמרי חדש סיון מאמר חג הבכורים אות צד) מתרץ את הקושיא באופן פשוט. כיון דאז בזמן פטירת דוד היו מקדשים על פי הראיה, ואמרינן בראש השנה (ו, ב) עצרת פעמים חמשה, פעמים שש, פעמים שבעה, הא כיצד: שניהן [חדשי ניסן אייר] מלאין - חמשה, שניהן חסרין - שבעה, אחד מלא ואחד חסר - ששה. ואם-כן יש לומר שאז היו חדשי ניסן אייר חסרין, וחל עצרת להיות בשבעה בסיון. "וכיון דביאהר-צייט חשבינן לימי החדש, ולא לפי ימי הספירה וכיוצא, על כן שפיר קורין רות ביום ז' בסיון, שהוא זמן הילולא פטירת דוד מלכינו, ובו ביום נולד, ובמהרה בימינו יבוא ויגאלנו".

באדר מת משה ובז' באדר נולד משה". והקשה המהרש"א הא כיון שנולד בז' אדר, ושממלאין שנותיו היה לו למות בו' באדר, שזה מיקרי נתמלאו שנותיו, כי יום הז' כבר התחיל השנה שלאחרי-זה. ותירוץ המהרש"א דיום אחד מוסיף הקב"ה כדי שיכנס בהשנה השנית. וזהו שאמרו שממלא שנותיהם מיום ליום, דמוסיף לו יום אחד מהשנה שלאחרי-זה. וזה נרמז בפסוק "את מספר ימין אמלא", דמלא בלא "א" הראשונה שהוא לשימוש, מספרו ע"א, כי שנות האדם הוא ע' שנה, וע"א שנה הם שנותיו של אדם כשנחשוב במילואם היכא שמת ביום שנולד, שמתחיל בו ביום שנת ע"א, דיום אחד בשנה חשיב שנה, עיי"ש.

והנה שנותיו של דוד היו משנותיו של אדם הראשון כמבואר במדרש. וכותב הישועות יעקב שאפשר שהיו מצומצמות ולא הוסיפו יום א' כמשה רבינו, אם-כן נמצא שנולד ביום ז' סיון ומלאו שנותיו בו' סיון. ועל-כן שפיר קורין מגילת רות ביום שני של חג השבועות דייקא, שהוא ז' סיון, מפני שעיקר הקריאה הוא על-

לימוד על השלחן בחג השבועות

בסידור האריז"ל כתב ללמוד בח"ג השבועות על השלחן מסכת בכורי"ם ומסכת חגיגה ומסכת יו"ם טו"ב. והנה נודע מהאריז"ל (עיין טעמי המצות פרשת עקב) שצריך לכוון בד' זויות השלחן ד' מילואי הוי"ה. ונראה לי רמוז, כי הוי"ה שלחן חגיגה בכורי"ם יו"ם טו"ב הוא בגימטריא ח"ג השבועות במספר השוה.

תפארת בני

בענינא דיומא

חג הביכורים

במשנתו של רבינו שליט"א

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה. ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך אשר ד' אלקיך נתן לך ושמת בטנא והלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקיך לשכון שמו שם. ובאת אל הכהן אשר יהיה בימים ההם ואמרת אליו הגדתי היום לד' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ד' לאבותינו לתת לנו. ולקח הכהן הטנא מידך והניחו לפני מזבח ד' אלקיך. וענית ואמרת לפני ד' אלקיך ארמי אבד אבי גו'.

מראשית כל פרי האדמה

ישראל נתחייבו להביא ביכורים רק אחרי ביאתם לארץ ישראל, כמו שנאמר "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ד' אלקיך נתן לך... ולקחת מראשית כל פרי האדמה אשר תביא מארצך גו'".

הביאור הוא, על-פי-מה שמבאר הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פ"ט) ענין קריאת ארמי אבד אבי גו' בעת הבאת הביכורים: שיש בזה לימוד במדת ענוה. כי בזמן שירווח לו לאדם צריך לזכור ימי מצוקתו, לפי שכל מי שנתחנך בעושר יש לו לחוש מן

נתחייבו בכורים עד שכבשו את הארץ וחלקוה. כלומר, שירותש הארץ וחילוקה הוסיף משהו באפשרותם לקיים מצות ביכורים, וכמובן שיש להתבונן בזה.

הטעם לזה הוא על-פי מה שכתב החינוך (מצוה תרו) ששורש מצות ביכורים הוא "שבהיטיב השי"ת לאדם ולאדמתו לעשות פירות וזכה להביאם לבית אלקיננו, ראוי לו לעורר לבבו בדברי פיהו ולחשוב כי הכל הגיע אליו מאת האדון עולם, ויספר חסדיו יתברך עלינו ועל כל עם ישראל דרך כלל כו". והנה בעת המלחמה טרם הכיבוש, וכן כל זמן שעדיין לא בא כל אחד אל המנוחה ואל הנחלה, דרך בני אדם לזכור בעצמם את הבורא כל העולמים, שהרי מוחש להם היותם תלויים בו וברוב חסדיו. רק אחר כבוש וחלוקה, אזי קיים החשש שמא ישכח מי הוא הנותן לו כל אלה. וכן מפורש בקרא (דברים ח, ז-ט) כי ד' אלקיך מביאך אל ארץ טובה ארץ נחלי מים גו' ארץ חטה ושערה וגפן גו', פן תאכל ושבעת ובתים טובים תבנה וישבת גו' ורם לבבך ושכחת את ד' אלקיך המוציאך מארץ מצרים גו' ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה, וזכרת את ד' אלקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל גו'. הרי שעל-ידי אכילה ושביעה ובניית בתים טובים כו' מתעורר, ורגיל החשש חלילה, לשכוח את ד'. ובכן ביותר צריך להתחזק אז לזכור שהכל ממנו ית"ש.

המידות הידועות, הבעיטה הגאווה והזנחת ההשקפות האמיתיות, ומחמת חשש זה צוה הבורא במקרא בכורים בכל שנה לפניו יתעלה ובמקום שכינתו.

ובזה יובן לנו למה התחייבו בה רק אחר ביאתם לארץ ישראל. כי לפי ערך התרוממות והתנשאות האדם, כן תחייבו התורה הק' בענוה ושפלות יתירה. על-דרך שאמרו חז"ל (ברכות לז, ב) שכל אדם מישראל כורע בתפילת שמונה עשרה רק בברכות ראשונות ואחרונות, וכהן גדול כורע בתחילת כל ברכה וברכה, ואילו המלך כיון שכרע שוב אינו זוקף. שכהן גדול שהוא במדרגה עילאה יותר משאר ישראל צריך לכרוע בביטול וענוה לפני השי"ת יותר משאר ישראל. ואילו המלך שמעלתו שגבה יותר - "כיון שכרע שוב אינו זוקף".

ולכן רק כשבאו לארץ ישראל התחייבו בביכורים, כי ארץ ישראל גבוהה מכל הארצות (זבחים נד, ב), ר"ל שהדר בה מרומם ונעלה ביותר על-ידי שהוא דר בפלטין של מלך, ולכן לעומת זה חייב שם בענוה יתירה.

וירשתה וישבת בה

אבל לא תיכף בכניסתן לארץ ישראל התחייבו בהבאת ביכורים, אלא לאחר שכבשו את הארץ וחלקוה, היינו י"ד שנים לאחר שנכנסו לארץ. וכן דרשו חז"ל (קדושין לז, ב) וירשתה וישבת בה, מגיד שלא

בא לו בהשגחה עלינו, ומעשי האדם לא יגרעו ולא יסיפו.

ושמת בטנא

הבאת הביכורים בסל וטנא הוא מעיקר הלכות ביכורים, כן מבואר גם ברמב"ם (פ"ג מהלכות בכורים ה"ז) שהבכורים "טעונים כלי", וצריך-ביאור. עוד כתב הרמב"ם (שם) "הביאם בכלי מתכות נוטל הכהן הבכורים וחוזר הכלי לבעליו, ואם הביאם בכלי ערבה וחלף וכיוצא בהן הרי הבכורים והסלים לכהנים". והוא ממשנה (ביכורים פ"ג מ"ח) "העשירים מביאים בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב, והעניים מביאים אותם בסלי נצרים של ערבה קלופה, והסלים והבכורים ניתנים לכהנים". וצריכים להתבונן למה אכן נבדלו עשירים מעניים בענין זה, שסלי העשירים ניתנים בחזרה לבעליהם, וסלי העניים ניתנים לכהנים.

והביאור בזה, שהביכורים הן בדמיון למצוות - שצריך האדם לעשות להם בית קיבול וכלי, שעל ידו ישתמרו המצוות אצלו ויעשו רושם על גופו ונשמתו לזכור ולטהרו. ומה היא הבית קיבול? היא מדת הקדושה. דהנה איתא בזהר הקודש (ח"ג קפז, א) שהמצוות שאדם מקיים הן כשמן לפתילה בו בוער אור השכינה הק'. והנה אם ח"ו אין האדם מתנהג בקדושה, ולא מקיים בגופו ונשמתו "והיה מחניך קדוש" (דברים כג, טו), הרי מתקיים בו "ושב מאחריך", ומסתלקת השכינה ממנו,

ואשר על כן חייבה התורה להביא ראשית פרי האדמה בית ד' אלקינו - רק אחר כבוש וחלוקה, כי דוקא אז בשעה שאיש תחת גפנו ואיש תחת תאנתו צריך לזכור לשבח לאדון כל על כל הטוב והחסד אשר גמלנו. על-פי זה ביאר עוד רבינו שליט"א מה שאמרו חז"ל במדרש (תנחומא פ' כי תבוא) "צפה משה ברוח-הקודש שהביכורים עתידים להפסק, עמד והתקין לישראל שיהיו מתפללין שלש פעמים בכל יום". דהנה כתב רבינו בעל בני יששכר זי"ע (בני יששכר מאמרי חדש ניסן מאמר ד ע"ד הרמז) שענין התפלה בכל יום על הצטרכותו הוא בכדי שיאמין שכל מזונותיו באין לו בהשגחה ולא משום מעשיו הטבעיים, ואשר על כן אמרו בזהר (ח"ב סב, ב) דר' ייבא סבא ור' אבא כד הוו מסדרו תכא קמייהו לא היו אוכלין עד שיתפללו על מזונותם, באמרם כבר נפקתא מבי מלכא אתייהב. והיינו שאף לאחרי שכבר היה מוכן להם סעודתם, לא אכלו עד שהתפללו על מזונותם, והוא כדי לקבוע בלבם שהכל הגיע להם מאת אדון כל.

ולכן, כל זמן שהיה מצות ביכורים נוהג, הרי נקבע על ידה בלב כל אחד מישראל ש"הכל הגיע אליו מאת האדון עולם". אבל כאשר צפה משה "שהביכורים עתידים להפסק", התקין שלש תפילות קבועות בכל יום, שעל ידה יתחזק האמונה שהכל

וממילא לא מאירים המצוות והמעשים טובים שלו. ולכן צריך להתנהג בקדושה, שאז יש לו הטנא והסל להניח המצוות.

ועל-זה מרמז ש"העשירים" כלומר הצדיקים, אשר עבודתם להתנהג בקודשה מופלגת ולעשות כלי-קיבול למצוותם בא להם בדרך קל ונוח - לפי ערך מדרגתם, יכולים להביא לפני ד' מצוות נאות בכלים מפוארים, ולכן "מביאים בכוריהם בקלתות של כסף ושל זהב". אבל העניים, אין עני אלא בדעת (כתובות סח, א), שמאוד קשה להם עבדה זו, ואין להם אלא לתקן כלים עלובים מנצרים וענפים, מכל-מקום דווקא על-ידי כך שעבודת תיקון הסל קשה, ועם-כל-זה עשהו, זוכים שמניחים לפני מזבח ד' לא רק הפירות והביכורים אלא גם הסלים עצמם.

אמרת לפני ד' אלקיך ארמי אבד אבי

אמרו חז"ל (בראשית רבה פמ"ו ז) "האבות הן הן המרכבה". והיינו שכל ימיהם לעולם היו בטילים לגמרי - בכל פעולותיהם ומחשבותיהם - לשכינה הק', כמו מרכבה הבטילה לגמרי אל הרוכב (עיי' ליקוטי אמרים להגה"ק בעל התניא ז"ע פרק לד). והנה באמת צריך כל איש מישראל לשאוף להגיע למדרגה כזו, להיות כל מעשיו וכל חיותו בעולם הזה רק לכבוד השכינה הק'. אכן כבר אמרו (ברכות טו, ב) אין קוראים אבות

ולכן, הקדים הכתוב לפרשת ביכורים "והיה כי תבוא אל הארץ אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה וירשתה וישבת בה". כלומר, כדי לקיים מצות ביכורים מפירות ארץ ישראל, צריכים לרשת אותה ירושה מאבותינו הקדושים, על ידי המשכת מעשיהם הקודש [עיי' בעל הטורים, תבו"א אותיות אבו"ת]. כי באמת היא "הארץ אשר נשבע ד' לאבותינו" לתת לנו", ומכוח אותה שבועה אנו יושבים בה.

וזהו שקורא בפרשת בכורים פרשת "ארמי אבד אבי" (לקמן כו, ה), שרצה לעקור כח האבות, ומזכיר ש"ונצעק אל ד' אלקי אבותינו" וישמע ד' את קולנו" (שם, ז), שזהו עבודת מצות ביכורים, להמשיך מעשי אבות שהיו מרכבה לשכינה, על-ידי שנעלה ראשית פרי האדמה לכבוד השכינה הק'.

יומא דהילולא

רבינו ישראל בעל שם טוב זי"ע א' דחג השבועות

חתם בעצמו "בעל שם טוב"

רבינו הבעל שם טוב זי"ע נהג לחתום בעצמו "ישראל בעל-שם" או "ישראל בעש"ט". מתנגדיו תמיהו עליו, דהרי זה נראה כעין יוהרא ח"ו, להגיד שבחו בעצמו. רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע כותב (דברי תורה מהדורא ד אות כט), שיש להביא מקור למנהגו בפשטות, דהנה בפסחים (פו, ב) רב הונא בריה דרב נתן איקלא לבי רב נחמן בר יצחק, אמרו ליה: "מה שמך", אמר להו: "רב הונא", אמרו ליה: "מאי טעמא קרית לך רב הונא" [היינו שהוקשה להם דקרית לך בעצמך בתור רב, וזה לא יאתה כי אינו מדרך הענווה, כמובן], אמר להו: "בעל השם אני". ופירש"י: מקטנותי כך קורין לי - רב הונא. והיינו שאין זה יוהרא כי אחרים קורין אותי כן. ועל-דרך-זה י"ל גם בכוונת איש אלקים קדוש הבעש"ט, דאין זה יוהרא כלל, דבעל שם אני - שאחרים קורין לי כן.

ומסיים רבינו שכל זה הוא רק בפשטות, אבל באמת "אין חקר לתבונתו ומדריגות מעלתו ורוח קדושתו של הבעל שם טוב זי"ע, ומי יודע איזו טעמים כמוסים על-דרך הסוד היה לו עוד בזה ביחודים וכוונות עמוקות".

היה שליח-ציבור ושו"ב

'מקובל ונודע' שרבינו הבעל שם טוב הקדוש התפלל בעצמו לפני העמוד כשליח ציבור, ובפרט בימים טובים, והיה מעורר לב העולם בתפילותיו בקול רעש גדול ונורא

(דברי תורה מהד' ב אות ס' ומהד' ג אות פו). וכן ידוע שהיה הבעל שם טוב הקדוש, בתחילת ימיו, שוחט-ובודק (דברי תורה מהדורא ג שם).

וכותב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם) "שמעתי מאבותי הקדושים זי"ע" שאמר הבעש"ט שהוא בא לעולם-הזה לתקן השלשה דברים שהעולם עומד עליהם: תורה, עבודה וגמילות-חסדים. תורה - מה שקלקלו הבעלי-דרשנים שהיו בעצמם קלים ונוכלים, ונסעו מעיר לעיר לדרוש דרשות של דופי לעוור עיני העולם, ובדו להם מדרשים פליאים כדי לתרץ אותם. עבודה - מה שקלקלו החזנים שהיו ידועים בקלותם ופחזותם. גמילות חסדים - מה שנתנו לאכול לעניים מבשר נבילות וטריפות שהאכילו השוחטים הקלים, ונמצא שלא עשו גמילות-חסד, רק אדרבה, הכשילו את העניים הסובבים ממקום למקום. ועל-כן היו הג' עמודים רופפים, עד שבא רבינו הבעל שם טוב הקדוש זי"ע שהיה בתחילת ימיו שו"ב, ולאחר כן בהתגלותו היה שליח-ציבור להתפלל לפני העמוד, והיה אומר מאמרי תורות בדרך אמת, כדי לתקן אלו הקלקולים.

חכמת תפלותיו להציל בני ישראל

"נמצא בשם רבינו הקדוש הבעל שם טוב זי"ע, כי בחכמת תפלותיו בא בתחבילות רבות, לחתור חתירות, להציל ולהושיע את בני ישראל. ולפעמים ראה על אחד, כי דבר קשה להמציא לו בתפלתו, שיוולד בנים וכיוצא, על כן בא מצד אחר, להתפלל בעד פרנסתו ועשרו, ועל ידי זה באו הבנים, כאשר נפתח המזל מצד אחר. וכן כשעבד בתפלתו בעד חולה, שהיה עליו קטרוגים רבים ובמספר שנותיו, על כן התפלל על עשרו, ומאן דיהיב שובעא, לחיי הוא דיהיב כנ"ל. וכהנה וכהנה, מה עמקו דבריו הקדושים, זכותו יגן עלינו" (חיים ושלוש פרשת לך. ועיין אגרא דפרקא אות עג).

פוקד עקרות לעולם

בשנת תרצ"ב בימי הקיץ נסע כ"ק מרן רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע למרחץ ביאכיאמסטאהל - סמוך לגבול אשכנז. במשך שהייתו, באו אליו בעלי בתים מקהלת ראנשבורג, וסיפרו לרבינו זי"ע שבעת שתיקנו המקוה מחדש, מצאו אבן ועליו כתוב איזה תיבות בלשון הקודש. רבינו זי"ע נסע לשם וצוה לחבר את האבן ולסדרו מחדש, כי כבר היה נשבר לכמה חתיכות, לאחר שתקנוהו מצאו כתוב עליו בזה הלשון:

בתוך מעין זה טבל ר' ישראל בע"ש ש"י טבילות ביום קר בשנת תק"ד, ואמר שתבא ע"י ישועה כללית וגם לעקרות, ובשנת תקע"ד לפ"ק נבנתה הבית לטבילה.

לאחרי זמן שלחו לרבינו זי"ע תמונה מהאבן הלז, והיה התמונה הזאת בין הציורים לנוי סוכה בסוכתו של רבינו זי"ע (ראה אגרות שפירין מכתב רנג בהגה).

מה שאמר קודם פטירתו

ידוע ומקובל שרבינו הבעל-שם-טוב זי"ע אמר בשעת פטירתו מן העולם הפסוק (תהלים לו, יב) "אל תבואני רגל גאווה". [ובהקדמה לספר נתיב מצותיך איתא "וכן מרן האר"י אמר כך קודם מותו בקדושה בלשון צרפתי: אלקי! הצל אותי מגאווה, והירבה בקשות על-זה"].

הגה"ק בעל היכל הברכה מקאמאראנא זי"ע כותב (היכל הברכה פרשת כי תצא כא, כא ד"ה ויראו) "מרן הקדוש הריב"ש טוב קודם פטירתו נשמתו אמר אל תבואני רגל גאווה. ואמר: "והתמכרתם שם לאיביך לעבדים ולשפחות ואין קונה" (דברים כח, טח), ופי' "והתמכרתם שם לאיביך", שתחשוב בכל עת, בלב נשבר, שאתה נמסור ומכור לאיביך - ליצר הרע, "לעבדים ולשפחות", כי כל מעשיך לקבל פרס בבחינת עבד ושפחה, כל זה תחשוב בלבך. כי 'והתמכרתם' כתיב ולא כתיב 'ונמכרתם' - בלבבכון תחשבון דאתון זבינין, ואז "ואין קונה" כתיב, לית מאן דיכול לשלטאה עליינו. ואמר בזה הלשון: "ואין קונה, כשתיהיה לבבכם נכנע ונשבר ושפל, כי תחשוב בלבך שאתה מלא רע ונמכר ומסור ביד הרע, וכל מצותיך הם לקבל פרס, ועדיין לא עשית רצון ותענוג לבוראך מימך, אז "ואין קונה" וועט נישט קיין מאכט און קיין שליטה האבין אויף דיר קיין שום רע קיין משטין ומקטרג, און דיא וועסט דבוק זיין בחי החיים". ובזה יצאה נשמתו".

ורבינו הקדוש בעל בני יששכר זי"ע כותב (אגרא דכלה פרשת וילך ד"ה ויאמר משה) דהנה "ידוע דכל הצדיקים מעלתם היותר גדולה הוא בשעת פטירתם", ומשיגים ביום ההוא מה שאין יכולים להשיג כל ימי חייהם. "וכן שמעתי ממגידי אמת שהרב הקדוש הבעל שם טוב זלה"ה אמר בשעת פטירתו: כעת אני יודע למה נבראתי וכוונת בריאתי. והמשכילים בינו".

יום פטירתו וקבורתו

אמר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע שמקובל אצלו מאבותיו ורבותיו למעלה בקודש, אשר מרן הבעל-שם-טוב זי"ע נסתלק ביום א' דשבועות, וטעות הוא בעיני העולם שהיה ביום ב' דשבועות. וכן הוא בהיכל הברכה (שם) ש"מרן הקדוש הריב"ש טוב... יצאה נשמתו ביום ראשון של חג השבועות קודם התפלה שנת שחר [תק"כ] לפ"ק".

וכן היה מקובל אצל רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע, שגם הקבורה היה באותו יום א' דשבועות, וקיימו בו תלמידי הגדולים כמו שנפסק בשולחן ערוך (סימן תקכו) שיתעסקו בו עממין, בחפירת הקרקע, בקבורה וכיסוי בעפר. ולא כאותן שנוהגין היתר לתלמיד חכם או חסיד גדול וצדיק וכיוצא בזה, אשר חושבין שזהו פחיתות הכבוד לעשות גם הכיסוי בעפר לאדם גדול על ידי נכרי, כי אדרבה זהו כבודו של חכם בחכמת התורה ועובד ד' בחייו, שלא לעשות בגופו ולצורכו דבר שהוא נגד הפוסקים ודברי חז"ל, כמובן (דרכי חיים ושלוה אות תקכז).

ציון המציונות

מסופר בספר תולדות רבינו (פרק חמשה עשר - באהלי צדיקים וחפצי קודש אות קנח), על רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע:

"מה מאוד נכספה וגם כלתה נפשו, לבו ובשרו, לבקר כבוד בהיכלו של ציון משכן קודש הקדשים מרן אבינו רבינו ישראל בעל-שם-טוב זי"ע, אך לא אסתייע מילתא. "בפרט בסוף שנותיו של רבינו, היה מדבר מזה הרבה בלב רגש כליון ענים ודאבון נפש, כי מי יתן לו אבר כיונה יעוף וישכון להתפלל באהל מנוחת קדושתו, לשפוך לב ונפש כמים לעורר את אדון כל הצדיקים לבקש רחמים על כלל ישראל. אמנם גבה טורא, בהיות העיר הזאת תחת ממשלת הבולשיוויקען האכזרים במדינת סאוועט-רוסיא. "והתמרמר מאוד, כי בעת צרה ליעקב, ימי חבלי משיח הנוראים, צרות הגופים והנפשות של כנסת ישראל, שסובלים ברוחניות ובגשמיות לאין שיעור, ואלו היו יכולין לבא על צינו הקדוש אשר מפיו אנו חיינ עד סוף כל הדורות, אזי בוודאי היה נתעורר לפועל גבבהי מרומים תשועת עולמים לגאולה שלימה, במהרה בימינו אמן.

סתמן כלשמן

מקובל מצדיקים זקנינו זי"ע בשם רבינו הקדוש הבעל-שם-טוב זי"ע כי שלשה דברים סתמן כלשמן, היינו מקוה, ואכילת עונג שבת, וצדקה. וזהו המקוה בערב שבת שרמוז כנ"ל כי כשטובלין בערב שבת על-כל-פנים לכבוד שבת גם בלי כונה הוי כלשמן בכל הכונות.

חמשה מאמרות, מאמר תורת שבת פרשת ויקהל

עונג שבת

באכילת שבת-קודש גם אם אינו מכויין כל הכוונות ויחודים, רק אוכל בשבת לקיים מצות עונג שבת גם-כן חשוב כאלו כיון כל הכוונות.

תפארת בנים פרשת בראשית

השגת רוח הקודש בחוץ לארץ

נאמר בשם הבעל-שם-טוב שבגלותא בחוץ לארץ יש סייעתא להשגת רוח הקודש הגם שאין השכינה שורה כו', עם כל זה יש סיוע להשגת רוח הקודש אפילו אינו הגון כל כך אין מדקדקין עמו כמו בארץ הקודש. משל למלך כשהוא בדרך מוכרח ללון במלון ופונדק שאינו לפי כבוד המלך ביופי ונקיות אין זה בזיון למלך, כיון שהכל יודעין שהמלך הוא בדרך.

אגרא דפרקא אות קמח

"מאויבי תחמינו"

מאויבי תחמינו ממצותיך כי לעולם היא לי (תהלים קיט, צח). כי הנה יש דרך עבודה להשי"ת ללמוד מדרך הרשעים, איך יש להם חשקות גדול והתלהבות ושלהבת היצר הרע לתאוות זמניות, אם כן מכל שכן אני יש לי להתלהב אל עבודת השי"ת קנין עולמי. וזה שאמר הכתוב "מאויבי תחמיני מצותיך" דהיינו אם אויבי הרשעים מתלהבים כל כך לתאוות נפשם לזמן מיעוט מזה יש לו ללמוד לחשוב בכליון עינים ולתלהב ברשפי אש שלהבת י-ה לעבודת השי"ת אשר "לעולם - נצחי - הוא לי".

תפארת בנים פרשת תולדות, פרשת תרומה, הגש"פ תפארת בנים ד"ה וירעו, ובש"מ

"כמוצא שלל רב"

שש אנכי על אמרותיך כמוצא שלל רב (תהלים קיט, קסב), דהיינו כמו המוצא שלל רב ואוצר, הנה כל מה שהוא יכול ליקח לידי ולתוך כליו עדיין הוא מלא עגמת נפש, כי הלא הניח עוד שם כמה וכמה פעמים יותר ממה שלקח, ומאוי ליקח הכל, רק שאין באפשרי, כן אמר דוד המלך ע"ה על קיום המצות, שאף שעוסק תמיד בתורה ומצות, אף על פי כן לא נחה דעתו, יען יודע בנפשו שהניח מלקיים הרבה והרבה יותר,

תפארת בנים פרשת ואתחנן

"א-ל נקמות הופיע"

ידוע משם רבינו הבעל שם טוב הקדוש זצלה"ה זי"ע על פסוק (תהלים צד, א) א"ל נקמות הופיע, על דרך משל, לכפרי אחד שראה המלך בא עם עגלה מרכבת המלך, ועמדו כולם לכבודו. והיה שם אבן על החוצות, ולקח אבן והשליך למרכבת צב של המלך, ותפסו אותו ויסרו אותו ולקחוהו למשפט. ועל פי טענתו מצאו, שלבו שלם עם המלך, רק בחסרון דעת בא לידו. ובא זה המשפט עד המלך בעצמו, ואמר שיכניסו אותו לעיר ללמוד אותו, והלבישו בכבוד, עד שנעשה גדול הערך בדעת ובתבונה ובעושר. וממילא כל מה שהיה הולך וגדול, ידע יותר גודל ערך הפגם שעשה, ושעוד בעבור זה יטיב עמו המלך, וגודל בשתו וזער לבבו מזה אין לשער, וממילא אין צריכין עוד להענישו.

וזהו גם כן אם צריכין להעניש ח"ו בעד החטאים, על כל פנים יש לדונו לכף זכות, כי אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג, א), ולא ידע ולא הבין גדלותו ורוממותו של המלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, כי אם ידע זאת, בודאי לא היה עושה. על כן יהיה זה העונש כמו לבן הכפרי, שישפיעהו כל טוב, ויבינהו דעה והשכל להכיר גודל חסרונו ופגמו שעשה, וירגיש לשוב אליו יתברך.

וזהו א"ל נקמות הופיע, שיופיע בחסדיו עלינו לרוממנו ולהושיענו. ועל ידי זה נשים אל לב לשוב אליו יתברך שמו.

תפארת בנים פרשת נח

הרבנית הצדיקת רחל פערל הי"ד נעק"ה א' דחג השבועות תש"ד

הרבנית הצדיקת רחל פערל ז"ל הי"ד, בת הרה"ק רבי יעקב משה מקאמארנא זי"ע, היתה מחברתו הטהורה של רבינו הקדוש בעל מנחת אלעזר זי"ע, שנשאה בחודש חשוון תרס"ז. הרבנית ע"ה היתה לאחיעזר ולאחיסמך לבעלה בעבודתו הטהורה. אחר פטירת בעלה - רבינו הקדוש זי"ע, היתה היא שמסרה נפשה להוציא לאור את חיבוריו הקדושים המאירים פני תבל.

בספר סדר שנה האחרונה (פרק שביעי - חודש כסלו אות קנט-קנט) מסופר: בשנת תרצ"ו נחלה רבינו הקדוש, והוצרך לנסוע לאיטליא לצורך רפואה. בדרך חזירתו משם, נאבדה אמתחת אחת שהיה בה גם הכתב יד קודש של הספר "חיים ושלו"ם" על-התורה ו"מאמר אדון כל". המשמשים בקודש התקשרו מיד עם הפקודים הממונים על-זה, ונשלחו טעלעגראמים לכל המקומות בו נוסעת הבאהן, אולי מצאחו שם, אבל לא באה כל תשובה חיובי. המשמשים לא הודיעו לקבינו הקדוש מכל-זה, כדי שלא לגרום צער לאותו צדיק. אך בערב שבת קודש בבוקר רצה רבינו הקדוש ללמוד מכתב יד קודש הנ"ל, בהכרח הוצרכו לגלות לו האמת. והיה לו לרבינו צער גדול ועגמת נפש על-כך. הרבנית ז"ל, בראותה את גודל צער בעלה הקדוש, ניסתה להפק צערו, וללא הועיל. בראותה שאין דבריה מתקבלים לפניו, קפצה ונשבעה לבעלה הקדוש שבעזרת-השם-יתברך עוד היום תבוא 'איזה ידיעה' שנמצאה האבידה. וכן היה, שלפנות ערב, בפניא דמעלי שבתא, הגיע ידיעה, בטעלעפאן, מעיר בודאפעסט, שנמצאה שם אמתחת אחת, ובודאי היא אמתחתו של רבינו הקדוש. אמר אז רבינו הקדוש זי"ע "לפלא, כי נכדי הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארנא זי"ע קיבלו מתנה מהשם יתברך - השגת רוח הקודש" (עין שם באריכות).

בימי המלחמה הנוראה, מאת ד' היתה זאת אשר סירבה לעזוב את ארצות הדמים, ונלקחה אל מחנות ההשמדה תחת ידי הצוררים ימ"ש, שם נשרפה על קידוש שמו יתברך. יום היארציית נקבע על-ידי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ליום א' דחג השבועות, על-פי עדות נאמנות שהיו עמה על מסילות הברזל בדרכה האחרונה לאוישוויץ, בליל א' דשבועות, והעידו איך שאמרה על הדרך אז 'תיקון ליל שבועות'.
זכותה יגן עלינו.

הרבנית הצדיקת טאבא חוה ז"ל נפטרה אסרו חג השבועות - ח' סיון תרמ"ה

רבינו בעל בני יששכר זי"ע חיתן את בנו הגדול רבינו בעל יודעי בינה זי"ע עם הכלה הרבנית הצדיקת טאבא חוה ז"ל, בת הרב המפורסם בחסידותו ובצדקתו רבי יהושע העשיל מדוקלא זצ"ל, בן הרב הגאון הגדול רבי שלמה האליס זצ"ל מורה צדק ומגיד מישרים בלבוב בעל בנין אפריון.

מסופר בבית שלמה (אות ב): בשעת התנאים התחייב רבי יהושע העשיל, בהיותו מופלג בעשירות, לנדן את בתו בערך סך ארבע מאות דינרי זהב, ולסלקם קודם החופה אשר הוגבלה לחודש ניסן בעיר ריבאטיטש, מקום מגוריו של רבינו בעל בני יששכר זי"ע. בהגיע תור כללותם, התיישב אבי הכלה להפחית מכסף הנדוניא מכפי הבטחתו, אבל רבינו בעל בני יששכר זי"ע לא הסכים, רק שיסלק כפי המדובר. ליכא כתובא דלא רמי בה תיגרא, ומחמת הסכסוך גמר אבי הכלה לבטל את השידוך. לקח את בתו הכלה עם כל משפחתו, ויסע לדרכו. בדרך נסיעתם, הכיר רבי יהושע העשיל בבתו הכלה שהיא בוכה מאין הפוגות, ומחמת צער ועיזבון נשתנה תואר פניה.

אביה נכנס עמה בדברים לעודדה: בתי היקרה, הנני תלמיד-חכם, וגם יחסן יותר מהרב מריבאטיטש. עוד אבחר לך חתן משובח ומפואר יותר מהחתן הלז. אך היא, בהיותה עוד צעירה כבת י"ד, ענתה לאביה: אבי יקירי, ראשית דברך בודאי כנים ונאמנים. אבל תדע כי חתן תמים למעלות כזה, לא תמצא דוגמתו בכל העולם... דבריה עשתה רושם, ואביה נתן דעתו לחזור ולשוב לריבאטיטש ולסלק כפי המדובר, ונכנסו הזוג הקדוש לחופה וקידושין.

הרבנית זכתה לשיבה טובה לבת שמונים, ונסתלקה ביום אסרו חג השבועות תרמ"ה, שחל בערב שבת קודש, בעיר סטריזוב, ושם מצאה מקום מנוחתה סמוך למשכן אביה ז"ל.

כאשר עמד בנה הגדול רבינו בעל שם שלמה זי"ע משבעת ימי אבילות, נשא עליה מספד מר, ופתח ואמר: אמי מורתי הקדושה! הנה נאמר בפרשתא דיומא (בהעלתך ה, יד) "והבדלת את הלויים מתוך בני ישראל, והיו לי הלויים". והעיד עליה, כי משנת תר"א מעת שנפטר זקני מרן בעל בני יששכר זי"ע, לא נגע בה בעלה הקדוש (מרן אבי מלאנצהוט זי"ע) אפילו באצבע קטנה, והיתה אז בת כ"ח שנים. ועל זה נאמר עליה בפירוש הכתוב "והבדלת את הלויים" מלשון התחברות, כנאמר (בראשית כט, לד) הפעם ילו"ה אישי, שהיתה נבדלת ופרושה כנ"ל, "והיו לי הלויים" נתדבקה בה' לי לשמי, ונתקיימה בה לא הכתה עינה ולא נס ליחה, ואפילו שן אחד לא נחסר לה. ובכן תעלה נשמתה להיות צרורה בצרור החיים (בית שלמה אות צז, וראה חיים ושלום פרשת בהעלתך ד"ה והבדלת).

מושה יהודא ליב ראבינאוויטש אבדק"ק מונקאטש

בס"ד. ב' אייר תשפ"ג.

...לקראת יום ההילולא קדישא ב' סיון
הבעל"ט, כשמתחילים בפעם השישית
בלימוד היום בספר הקדוש "דברי
תורה", אחזור ואשנה ואשלש בקשתי
לכל אנ"ש בכל מקומות מושבותיהם
להצטרף עמנו ולקבוע שיעור ולעסו"ק
בדבר"י תור"ה וחסידות הבעש"ט
זי"ע, בכל יום ויום. וטוב להם ולביתם
להושע בכל מיני ישועות ובכל
משאלות הלב לטובה ולברכה.

בברכה מרובה לכל הלומדים דבר"י תור"ה,
ולכל המסייעים לנו בעבודת הקודש,

מושה יהודא ליב ראבינאוויטש

קריאת קודש

פאת

כ"ק פרן אדמו"ר שליט"א

ללימוד ספר הקדוש "דברי תורה"

אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולהרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חיות נפשנו.

ממכתב קודש של כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

